

VÁCLAV HRABĚ

BLUES PRO BLÁZNIVOU HOLKU

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Infekce
Spadl jsem ze skály porostlé arnikou
a teď tu ležím
hlavu v trávě
kůži mám plnou oděrek podlitin
suchého listí a tebe
Nejtěžší případ tetanu v dějinách lékařství
všechny kapacity světa nade mnou
pokývaly hlavami a odešly
Vrchní sestra přináší do pokoje
cigarety pomeranč a třináct
reprodukcí Botticelliho
Posilněte se
večer vás budou operovat
vezmou vám srdce
máte příliš velké srdce na to
abyste s ním mohl žít
Loupu pomeranč a vzpomínám na Prahu
rackové a čvachtavý sníh
pamatuješ?

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je počátek básně Infekce, která se vyskytuje v první i druhé části sbírky.

Blues pro bláznivou holku

Prolog – básník jmenuje lidi, pro které je určena jeho sbírka

Podzim – lyrický popis podzimu

Variace na renesanční téma – báseň o lásce, zhudebněná V. Mišíkem

Ospalé něžnosti – milostná báseň, básník chce usínat a vstávat se svojí dívkou

Krátká báseň o Praze – smutné vzpomínky na Prahu, motiv Internacionály

Romance – básník vyjadřuje pesimistické pocity ze všeho kolem něj

Infekce – básník leží v nemocnici a je připravený na smrt

Blues na památku Vladimíra Majakovského – báseň s hudebními motivy

Ty – milostná báseň, dívka chodí s autorem do hospod

Ukolébavka – básník mluví k dívce, aby ji uspal, ale sám usnout nemůže

Zavři oči – báseň, aby dívka klidně spala

Báseň skoro na rozloučenou – básník přemýšlí, co by se stalo, kdyby ho opustila dívka

...a jiné básně

*** – rýmovaná báseň, básník vyslovuje svá přání po smrti

A na místě oltáře bude telefon – báseň o budoucnosti

Anenská pouť – pocity vojáka na tancovačce

Až bude svítat – přísliby dívce
Báseň skoro jako vánoční pohlednice – zamyšlení nad stopami ve sněhu
Blues o kartách a vitriolu – rýmovaná báseň, promluva zklamané dívky
Blues o malování – pocity malíře při tvorbě obrazu
Blues o malovaných dětech které prodali do zámoří – báseň o vojácích a jejich smutném osudu
Blues o smutku zhasínajícího teplometu – pocity básníka při návratu do Prahy
Bourrée – básníkovy postřehy z Prahy
*** – básník hodlá odjet se svojí dívkou někam daleko
Citová výchova – promluvy zamilovaného se střídají s pokyny rozumného
Děšť – rýmovaná báseň, promluva dívky jdoucí deštěm
..., děvka verónská – vzpomínka na drsnou dívku
Dnes je to rok – básník myslí na rozchod, který nastal před rokem
Dragonáda – báseň o vojákově, který zemřel za císaře
Dva tympány v intervalu kvinty – básník je osamělý a popisuje své pocity
Hádání z ruky – z ruky hádala cikánka a věštec, ale ani jeden netušil, že ten člověk zemře v koncentračním táboře
Hlava dívky – povzdychnutí nad sochou – hlavou dívky
Chvilice – lyrický popis večera
Infekce – stejná báseň jako v prvním oddíle
Jam session – rýmovaná báseň o tom, jak do hospody přišel J. S. Bach
Jam session s Františkem Gellnerem – rýmovaná báseň, využívá motivy z Gellnera
Jednou – rýmovaná báseň, vize budoucnosti
Jeptiško malá – básník přemýšlí, čím by potěšil svoji milou
Kdybych měl dospát všechny svoje nedospánky – autor přemýšlí, zda jde dohnat všechny resty
Královnino blues – povzdechnutí královny
Kroky v noci – báseň zachycuje atmosféru noci ve městě
Květen – popis jarní přírody a zachycení dne jedné dívky
Léto v pohraničním městě – povzdechnutí nad vojenskou službou
Litanie z končícího rána – smutné milostné vyznání
*** – příslib básníka, že na dívku počká (+ motivy z Egypta)
Madrigal – milostná báseň, muž vybízí dívku k probdělé noci
Malé rekviem – báseň na památku básníka Desnose
Malý dodatek ke statistikám – zamyšlení nad tím, že jsou věci, které se nedají vyjádřit čísly
Mohl by to být román – básník chápe, že pokud půjde na vojnu, dívka ho opustí
*** – povzdych v dešti
Naděje – v nebi je naše naděje, na světě je jen stres
Na Tři krále – o krok dále – báseň i zimě
*** – popis zimní noci
Noční obraz – pocity dívky při loučení s chlapcem
Odpočinek v Camarillu – připomenutí amerického města
Pár tónů – báseň vystihuje koloběh života
*** – sebevražedné pocity z rozchodu
Podzimní – je podzim a dívce se stýská po chlapci
*** – pokus o návrat po rozchodu
*** – vzpomínka na dobu, kdy mu bylo osmnáct
*** – zimní sen o tom, jak se přátelil s malířem Botticellim
Potom a teď a potom – vzpomínky
*** – vzpomínka na dívku, se kterou se rozešel
První vycházka – básník-voják má s dívkou schůzku v hotelu, má z toho smíšené pocity
Půlnoční mše v dešti – básník vzpomíná na válku a je rád, že už skončila
Reduta blues – básník se bojí, že přijde o svoji dívku
Romance – melancholické pocity, které přicházejí v noci

*** – obžaloba společnosti, která žije stereotypně a básníka to štve
Sedm růží s přísadou antibiotik – blues o slavných, kteří zemřeli předčasně
*** – vyznání ženě, které básník vyká
Sny – vojáci sní o svém návratu domů ke svým ženám
Sonet – sonet o ránu v Praze
Stoptime – milenci spolu leží. Ona spí, on má různé myšlenky.
The monk in blues – báseň s prvky jazzu
*** – báseň o probdělé noci
*** – báseň apelující na to, abychom nezapomínali
*** – báseň v duchu beatníků
Vojenská nemocnice – depresivní báseň o prostředí nemocnice
Vojenská suita – o válce v Itálii; o dívce, která s ním strávila noc; vojáci neodmlouvají; o dívce, která měla dítě s vojákem; o nekonečnosti válek; o vlacích z fronty; o vojákově – komunistovi; o březnu 1917
Výcvikový prostor – voják i při cvičení myslí na svou dívku
Září – dopoledne – popis podzimního dne v Praze
Zase jeden zimní sonet – popis zimy
Zimní sonet – deprese ze zimy
→ časté jsou tyto motivy: rozchod, vojna, Praha, milování, osamění, noc, ráno

- **téma a motiv**

téma: operace srdce

motiv: skála, arnika, hlava, nemocnice, Praha

- **časoprostor**

celá sbírka:

místo: nejčastěji neurčeno; často Praha

čas: neurčený; často doba vojenské služby, noc, ráno

báseň Infekce:

čas: neurčený, proměnlivý – ve chvíli, kdy leží → krátce před operací → při loupání pomeranče

prostor: pod skálou v trávě, nemocniční pokoj

- **kompoziční výstavba**

Úryvek se skládá z nadpisu a 19 veršů.

- **literární forma, druh a žánr**

poezie, lyrika, básnická sbírka – básně (často blues, sonet)

- **lyrický subjekt**

ich-forma (lyrickým subjektem je sám básník, ale i jiní – dívka, královna, voják...)

Vypravěčem je muž, který je potlučený a lékaři si s ním nevědí rady. Je to kuřák s velkým srdcem = dobrák, vzpomíná na zimu v Praze.

- **postava**

Lyrický subjekt oslovuje další osobu, pravděpodobně dívku. Víme o ní, že s lyrickým subjektem byla v zimě v Praze.

- **vyprávěcí způsoby**

V úryvku převažuje přímá řeč, lyrický subjekt vede vnitřní monolog.

pamatuješ? – nevlastní (neznačená) přímá řeč, oslovení dívky (možná nepřítomné)

Posilněte se / večer vás budou operovat / vezmou vám srdce / máte příliš velké srdce na to / abyste s ním mohl žít – nevlastní (neznačená) přímá řeč, promluva vrchní sestry

- **typy promluv**

Lyrický subjekt vede vnitřní monolog.

- **veršová výstavba**

Báseň je psaná volným veršem.

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

autor nepoužívá interpunkci, pracuje pouze s velikostí písmen

botanický pojem, druh byliny *arnika*

zdrobnělina *oděrka*

slovo cizího původu *reprodukce*

řečnická otázka *pamatuješ?*

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

metafora *Infekce (nakažení láskou)*

synekdocha *hlavu v trávě*

hyperbola *kůži mám plnou ... tebe, Nejtěžší případ tetanu v dějinách lékařství*

metonymie *pokývaly hlavami*

epiteton *čvachtavý sníh*

Literárněhistorický kontext

• kontext autorovy tvorby

60. léta 20. století

Václav Hrabě (1940–1965)

- *Příbram, básník a český představitel beatnické generace
- otec železničář, dětství prožil v Lochovicích u Berouna
- maturoval na gymnáziu v Hořovicích (→ literární soutěž Hořovice Václava Hraběte, koná se jednou za dva roky)
- studoval Vysokou školu pedagogickou – ČJL a dějepis, pracoval jako vychovatel, knihovník a učitel
- měl syna Jana, s manželkou Olgou se rozvedl
- rád se oblékal elegantně, chodil v obleku
- hudebně nadaný, hrál na klarinet, housle a saxofon, vystupoval se studentskými kapelami
- byl také dělníkem a technickým pracovníkem v kavárně Viola
- ve Viole pořádal večery poezie s hudebním doprovodem (ragtime a jazz)
- inspirován a ovlivněn beatníky, r. 1965 se setkal s Allenem Ginsbergem
- básně vyšly až posmrtně
- zemřel tragicky – nechtěně se otrávil oxidem uhelnatým

- vyjadřuje nechuť a odpor k vládě, touhu po svobodě a nezávislosti

- časté jsou pocity vydědění

- za života nepublikoval, všechny soubory vyšly posmrtně

- využívá volný verš

- mnohé básně zhudebnil v 70. a 80. letech Vladimír Mišík

Stop-time – 1969

Blues v modré a bílé – 1977

Černé nebe nad městem – 1985

Korunovační blues – 1981

Horečka – jediná próza, novela

- napsal také divadelní hru *Margot*, která se nenašla

• literární / obecně kulturní kontext

Beatníci, beatnická generace = beat generation:

- slovo „beat“ používal Herbert Huncke pro stav pod vlivem drog = zbitý, zničený, unavený, vyčerpaný, ale také blažený

- umělecké a literární hnutí, toto hnutí vzniklo ve druhé polovině 50. let a tento směr se týká pouze USA

- beatníci se stavěli do konfrontace s tradičním způsobem života a s tradiční literaturou

Pokoušeli se najít vlastní styl, ten se projevoval především v popisu svých životních zkušeností – toulání se po USA, happeningy, experimenty s drogami atp.

- výstřední vzhled: dlouhé vlasy a vousy, nevázané chování

- naprostá upřímnost ve výpovědi

- vzor: J. A. Rimbaud pro svou nevázanost

- tato literatura výrazně přispěla ke vzniku hnutí hippies

znaky beatnické literatury:

- ovlivnění orientálními náboženstvími (nejoblíbenější zen-buddhismus)

- vlastní výklady filozofie, sepětí s jazzem

- často popisy zážitků z doby, kdy se chovali výstředně

- používání pojmu hipster = člověk, který se přesvědčil, že svoboda existuje jenom mimo společenský život, a squares = spořádaní lidé, „padouři“

Allen Ginsberg (1926–1997)

- zvláštní osobnost, neschopný být součástí reálného světa
- největší úzkost mu způsobovala homosexualita
- hledal vhodnou psychoanalytickou léčbu
- přítel J. Kerouacka

Kvílení – zachycení krizových momentů v životě senzibilního autora

- obscenosti, vzrušení, vize, sny, upřímnost

Jack Kerouac (1922–1969)

- prozaik a básník, francouzsko-kanadský původ, anglicky se naučil až ve škole
- výborný atlet, změna školy mu ale neprospěla
- přihlásil se k námořnictvu, ale nesnesl disciplínu – z vojska propuštěn jako schizofrenik
- toulal se po Státech – cestoval ukradenými auty, střídal ženy, bral drogy, střídal práce
- nejpulárnější beatnik, ačkoli byl uzavřený

napsal 14 románů – psal je v rychlém sledu na velké role papíru

Na cestě – román považovaný za beatnický manifest, dokument o americké mládeži v 50. letech

- děj tvoří řetěz autorových zážitků

pokračovatel beatníků:

Charles Bukowski – píše v 80. letech, dílo *Všechny řiti světa i ta má*

- v jeho knihách vystupuje spisovatel Chinaski = on sám

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

úvahový, méně vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Blues pro bláznivou holku – blues je hudební pojem, označení pro smutnou píseň; pro bláznivou holku – sbírka vyjadřuje pocity mladého člověka, který je zčásti ještě dítětem

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Sbírka je stále aktuální, pocity osamění, zamilovanost, smutek z rozchodu – stejné pocity zažívá každá generace

- **pravděpodobný adresát:**

Sbírku nejlépe přijme mladý člověk.

- **určení smyslu díla:**

Básník upozorňuje na problémy své doby – rozchody, nevěru, nechápavost dospělých, nesmyslnost vojny a válek.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

1991 – sbírka vyšla až 26 let po autorově smrti, když byly nalezeny texty, které byly pokládány za ztracené

- **tematicky podobné dílo:**

Milan Kundera – Monology: básnická sbírka převážně milostné lyriky

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatizací:**

Není.

Několik básní bylo zhudebněno Vladimírem Mišíkem.